

THE LAST PIONEERS

DE SISTA PIONJÄRERNA

"De sista pionjärerna" är en dokumentärfilm som handlar om tre ryska ungdomars väg in i vuxenvärlden. Filmen riktar sig i första hand till högstadiet och gymnasieskolan.

Den ska fungera som ett underlag för diskussioner om utvecklingen i Ryssland och om de normer och värderingar som styr ett samhälle.

Filmen

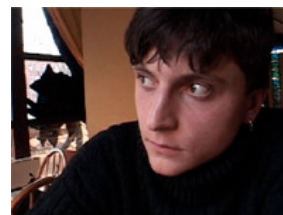
- Pengar måste man ha för att kunna leva, en skaplig bil och en lägenhet.... Dima är säker på sin sak. Han vet precis vad han vill. Han vill gifta sig med Julia. Julia och Dima har varit tillsammans i fem månader nu. Att de är kära i varandra syns lång väg.

Dimas mamma Tatiana ler åt dem, men visst har han rätt, säger hon.

- Idag är det pengar som gäller.

Dima och hans föräldrar trängs i en lägenhet på 35 kvadratmeter: ett rum och kök, trångt till bristningsgränsen, standard som svenskt 30-tal. Men trots trängseln hålls gästfriheten högt och det lilla köket är plats för livliga samtal.

Dimas planer är än så länge bara drömmar. Han har många idéer men han vill inte jobba allt för hårt och undviker att ta ställning i de stora frågorna.

Ksenya kommer från en helt annan miljö. Hennes föräldrar tillhörde överklassen i Sovjetunionen, nomenklaturen. Hon är van vid lyx och bekvämlighet sedan barnsben. Semester i egen dacha, chaufför, stor våning i Moskva och ett socialt och politiskt kontaktnät som alltid fungerade.

Nu är det inte längre så och Ksenia är vilsen i det nya även om hon som gift med en välbeställd affärsman inte behöver sakna någonting. Men hon är kluven.

- I det gamla samhället visste jag var jag hörde hemma, säger hon och vill inte bara längre vara en hemmafru.

- Jag vill göra något själv, jag vill bli någon, stå på scen, sjunga....

Ksenia har många drömmar men än så länge har de inte slagit in. Hon har nyligen startat ett litet café i Moskva. Det går ganska bra och hon har många planer.

Misha är filmens "enfant terrible", full av hat mot det nya systemet. Han lever för att åstadkomma så mycket problem som möjligt, hans slåss och bråkar med alla och hans ultranationalistiska åsikter är ofta för mycket till och med för kompisarna i det "brunröda" gardet. Han tillhör den grupp unga ryssar som vill kasta det nya systemet över

ända för något annat. Oklart för vad.

-Jag är nationalist och patriot, säger han stolt till kompisarna i "rörelsen" där många bär röda och bruna skjortor - symboler för den "brunröda" rörelsen.

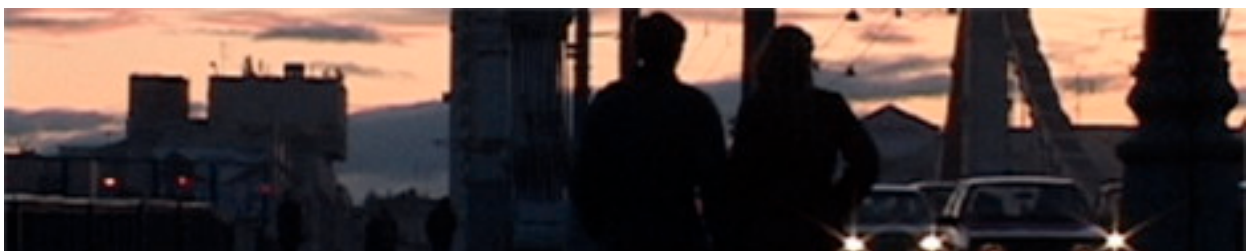
Mishas hustru väntar barn och det bekymrar honom. Att bli far är ett för stort ansvar, tycker han, det innebär mycket arbete.

Vi ska förändra samhället. Det är viktigast, säger Misha.

I korta scener följer filmen dessa unga människor, ett tvärsnitt ur den generation som ska bygga upp vårt största grannland: Ksenia på besök hos föräldrarna och i det egna caféet, Dimas möten med Julia och på jobbet i fabriken, som han avskyr men måste gå till, och så Misha och hans kamrater med sina högljudda nyfascistiska ideal. De reflekterar kring sina känslor och tankar. De berättar om sina förhoppningar och drömmar, men där finns också deras vilshenhet i en värld där gamla normer rasat samman. Att söka efter en identitet i detta nya och främmande är inte lätt.

Eftersom deras värderingar skiljer sig radikalt från föräldrarnas väcks konflikter och diskussioner inom familjerna. Många i den äldre generationen tycker att det var lättare att orientera sig i sovjetstaten än i dagens Ryssland som ger individen större frihet, men samtidigt skapar upplösning, otrygghet och normlöshet. De unga ser ingen väg tillbaka, utan vet att de måste finna sin plats i det nya. Som grupp är dessa ungdomar i hög grad opolitiska. Många tar avstånd från alla typer av kollektiva engagemang och vill leva sitt eget liv, det privata liv som förvägrades deras föräldrar, far- och morföräldrar.

Dima, Misha och Ksenia tillhör den sista generationen som upplevde den kommunistiska ungdomsorganisationen Pionjärerna. De växte upp med kommunismens ideal och deras tonår kom att sammanfalla med Sovjetunionens slutgiltiga upplösning. Alla påverkas de på olika sätt av arvet efter kommunismen på sin väg in i vuxenvärlden. I deras livsval och sökande De konfronteras de olika sidorna av dagens Ryssland där stat har bytts mot kapital, ateism mot religion, och där det en gång så förhatliga Väst numera är förebild.

Pionjärerna

Den kommunistiska barnorganisationen Pionjärerna fungerar i filmen som något av en sinnebild för hela Sovjetunionen. Dess ideal och värderingar ställs mot dagens. När filmens huvudpersoner var barn fanns kollektivet som en självklarhet. Nu måste de tampas med nya begrepp som individualism, konkurrens och demokrati.

I sovjetmedborgarnas liv avlöste det ena kollektivet det andra. Redan på dagis tog den kollektiva fostran sin början. Barnen fick lära sig att samarbeta och att utföra gemensamma sysslor, och så fort de kunde uttrycka sig, att kritisera varandra utifrån gruppens synpunkt. Kollektivet ställdes i alla sammanhang före individen.

Under skoltiden sorterade barnen under olika ungdomsorganisationer. De yngsta, sju till tio år, var oktoberbarn, "oktjabristy", mellan elva och femton var man pionjär, medan de äldre barnen hörde till kommunistpartiets ungdomsförbund, Komsomol. Det var dessa kollektiv som hade ansvar för barnens samhällsuppföstran och karaktärsutveckling. Rapporter om de andra barnens uppträdande ingick som en viktig del i systemet.

Oktjabristerna och pionjärerna omfattade alla skolbarn, men det fanns ändå en invalspedagog. Först togs de lydigaste och mest högpresterande barnen in, sedan medelmåttorna och allra sist de individer som inte ville rätta in sig i leden eller som gjorde dåligt ifrån sig i skolan. En rak karriär genom ungdomsorganisationerna garanterade nästan alltid en fördelaktig position i det framtida yrkeslivet.

Även till det yttre var de sovjetiska barnen lika. Pojkarna var kortklippta och flickorna kammade med flätor. Smycken och smink accepterades inte. Alla barn bar skoluniform. Pionjärerna utmärkte sig med sina röda halsdukar, som symboliserade ett första steg i kommunistisk mognad. Vid sovjetiska helgdagar och andra högtider marscherade man och visade sinkärlek till fosterlandet med flaggor, plakater och sång.

Drivkraften i utvecklingen var tävlan, inte i första hand mellan individer utan mellan kollektiv, så kallad socialistisk tävlan. I skolan tävlade bänkrader mot varandra, i nästa steg klasser mot varandra, sedan skolor osv. Senare i livet stod tävlan mellan arbetsbrigader, fabriker, städer och land.

ATT DISKUTERA

* Kommunismen som ideologi

I filmen diskuterar både Dima och Ksenia med sina föräldrar om hur det var förr och hur det är nu i Ryssland. I dessa diskussioner finns argument för och emot det gamla systemet och möjligheterna att leva i det. Misha har en egen bild av hur samhället borde se ut. Försök att sätta dig in i de olika personernas sätt att resonera!

Frågor:

- Sjuttio år av kommunistisk diktatur - har Ryssland gjort upp med det förflutna? I så fall, på vilket sätt?
- Hur förhåller sig dagens unga generation till kommunismens ideal?
- Påverkar arvet efter kommunismen deras livsval idag?
- Hos många har den kommunistiska tron fått lämna plats för nationalismen och fascismen. Hur kan man förklara en sådan utveckling?
- Vad var det man drömde om för sorts samhälle och hur ser situationen ut i Ryssland idag? På vilket sätt gick utvecklingen snett?
- Vilken bild har vi i Sverige av dagens Ryssland?

* Pionjärorganisationen som ett sätt att fostra unga

För att skapa medborgare som skulle vara lojala mot sovjetsamhället, skapade kommunistpartiet organisationer för alla åldrar. Den som ville ha framgång och göra karriär, var tvungen att vara med i en sådan organisation. Ändå föll sovjetsystemet samman och idag är unga i Ryssland skeptiska till att gå in i rörelser eller partier. Varför blev det så?

Frågor:

- Ska samhället fostra medborgare till vissa värderingar?
- Har vi en sådan samhällsfostran i Sverige? Vad spelar i så fall skolan för roll i den processen?
- I Sverige har vi andra auktoriteter än politiska och religiösa ledare. Vilka företeelser påverkar oss när det gäller livsstil och människosyn?
- Skulle det gå att styra framtidens samhälle genom att alla hade en gemensam ideologi, som man lärde sig redan som barn.